

KONINKLIJKE NEDERLANDSE AKADEMIE VAN WETENSCHAPPEN

Over dr. J.L. Dobberke

De Dr. J.L. Dobberke Stichting voor Vergelijkende Psychologie is vernoemd naar Jacobus Lambartus Dobberke. Hij werd geboren op 29 maart 1863 in Tiel. Op 19-jarige leeftijd schreef hij zich in aan medische faculteit van de Universiteit Utrecht om een opleiding tot psychiater te volgen.

De carrière van een psychiater met brede interesse

In 1886 werd Dobberke aangewezen om een korte tijd op het eerste zoölogische station ter wereld, gevestigd in Napels in Italië, te werken. Dit was een recent opgericht onderzoeksstation waar internationale wetenschappers nu nog steeds bijeenkomen om onderzoek naar dieren te doen en nieuwe ideeën te verspreiden. De oprichter en directeur van dit instituut, professor Dohrn, was een prominente Duitse darwinist. Waarschijnlijk kwam Dobberke hier voor het eerst in aanraking met de evolutietheorie, waar later zijn ideeën over vergelijkende psychologie uit zouden voortvloeien.

Na terugkomst uit Italië en zijn afstuderen werkte Dobberke een aantal jaar als arts, tweede geneesheer en later als geneesheer-directeur in, respectievelijk, psychiatrische inrichtingen Meerenberg in Bloemendaal, Coudewater in Rosmalen en Endegeest in Oegstgeest. Hierna vestigde hij zich in Arnhem, waar hij psychiatrische patiënten bleef behandelen. Naast zijn werk als psychiater was hij breed geïnteresseerd en actief in verschillende velden. Hij was bijvoorbeeld jarenlang betrokken bij onderzoek naar het onderwijzen van kinderen met een verstandelijke beperking, maar hij hield zich ook bezig met hele andere vraagstukken, zoals het zelfbestemmingsrecht van verschillende volkeren. Dobberke interesseerde zich ook in de 'dierpsychologie' blijkt uit zijn ingezonden brief in het tijdschrift *De Levende Natuur* in 1917. Hier bediscussieert Dobberke 'psychische verschijnselen' bij mensen en dieren, en stelt hij voor dat dieren ook over een bepaald soort intellect zouden kunnen beschikken.

De nieuwe psychologie

In 1926, toen Dobberke inmiddels naar Zwitserland was verhuisd, publiceerde hij een uitgebreid stuk over 'de nieuwere psychologie' in het *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde*. Dit artikel bespreekt de veranderingen die de evolutietheorie in de psychiatrie en psychologie teweeg heeft gebracht. Hij ziet in dat de psychologie van mens en dier niet los van elkaar te zien zijn. 'Voorbij is de tijd, dat men volstaan kon met het dogma: De mensch heeft verstand, het dier instinct'. Dieren beschikken ook over een intellect, stelde Dobberke. Hij beredeneerde dat het denken in een bepaalde vorm ook bij dieren terug te vinden moest zijn, omdat de mens en andere dieren verwant zijn. Andersom liggen de wortels van menselijke instincten diep in het dierenrijk. Dobberke benadrukte daarom dat vergelijkend psychologisch onderzoek van grote waarde is voor het begrijpen van de psychologie van de mensen. Dobberke was geïnspireerd in zijn opvattingen over vergelijkend onderzoek door de invloedrijke Engelse psycholoog William McDougall.

Dobberke, met zijn jarenlange ervaring als psychiater, kwam tot een aantal vernieuwende inzichten over vergelijkend psychologisch onderzoek tussen mensen en dier, en zal daarmee menig mens geïnspireerd hebben. Dr. J.L. Dobberke overleed op 86-jarige leeftijd in 1949 in Castagnola-Lugano, in Zwitserland.

Over de Dobberke Stichting

Na de dood van J.L. Dobberke is in 1950 de 'Dr. J.L. Dobberke Stichting voor Vergelijkende Psychologie', verkort de 'Dobberke Stichting', opgericht met een bescheiden startkapitaal door mejuffrouw S.L. van Stolk. Van Stolk was woonachtig in dezelfde Zwitserse stad als waar Dobberke decennialang heeft gewoond, maar hun relatie is onbekend.

Oprichting van de stichting

In het oprichtingsafschrift staat het doel van de stichting beschreven: 'de vermeerdering van de kennis der vergelijkende psychologie, waaronder in te verstaan de studie der psychische verschijnselen die gevonden worden bij alle levende wezens vanaf amoeba tot en met de primitieve mens'. Dit zou de stichting gaan doen door het financieren van onderzoek, lezingen, publicaties, proefstations en een bibliotheek met boeken over de vergelijkende psychologie.

De stichting werd pas actief toen mejuffrouw van Stolk begin jaren 70 overleed en zij haar (vrij grote) vermogen aan de stichting na liet. Er is toen een bestuur gevormd van Nederlandse onderzoekers van diergedrag en in 1970 vond de eerste vergadering plaats. De eerste subsidies werden verleend in 1972.

Verleende subsidies

Sinds de jaren zeventig zijn er honderden subsidieaanvragen ingediend door gedragsbiologen, zowel werkzaam bij een Nederlandse instelling als van Nederlandse nationaliteit en werkzaam in het buitenland. De verleende subsidies hebben bijgedragen aan het doen van onderzoek, het bezoeken en organiseren van congressen en symposia en het aanschaffen van onderzoeksmaterialen. Gesubsidieerd onderzoek richt zich op vele verschillende diersoorten, waaronder chimpansees, hagedissen, bijen en vogels, en heeft altijd het gedrag van dieren als centraal thema.

In 1991 heeft de Dobberke Stichting bijgedragen aan de oprichting van de Nederlandse Vereniging van Gedragsbiologie (NVG). Verder heeft de Dobberke Stichting zelf symposia georganiseerd, waaronder over primategedrag in 1988 en over socialiteit in 2000 ter ere van het 50-jarig bestaan van de Stichting.

Het bestuur van de Dobberke Stichting wordt gevormd door onderzoekers van diergedrag van verschillende universiteiten en onderzoeksinstituten in Nederland. Dit bestuur wisselt regelmatig van samenstelling en beslist over de verlening van de subsidies. Voorheen was de Dobberke Stichting aan Artis verbonden, maar sinds 2005 is de stichting bij de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen ondergebracht.

Februari 2019

Judith Smit